

MOBİLYA TASARIMI ALANINDA ÖDÜL ALMIŞ ÜRÜNLERİN TASARLANMA VE DEĞERLENDİRİLME SÜREÇLERİNDE KULLANILAN KRİTER VE ÖZELLİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Duysal DEMİRBAŞ¹

¹ Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Endüstriyel Tasarım Bölümü, 26470, Eskişehir, TÜRKİYE
dtutuncu@anadolu.edu.tr

Özet- Mobilya her dönem içerisinde kendi anlam yapıları kuran ve ileten bir eşya ve ürün olmuştur. Mobilyanın anlamı mobilyaya ait özelliklerin algılanması ile bu özelliklere kullanıcı tarafından yüklenen ve/veya aft edilen bir değere karşılık gelmektedir. Mobilya tasarımında kullanıcı algısından bahsedebilmemiz için tasarımcının ürünü tasarlarırken kullandığı kriterlere bağlı olarak ortaya çıkmış ürün özellikleri ile kullanıcıların değerlendirme kriterleri arasındaki ilişkiyi ele almamız gerekir. İyi tasarlanmış bir mobilyanın hem tasarım sürecinde ele alınan hem de değerlendirilmesinde kullanılan kriter ve özelliklerin belirlenmesi için çalışma evreni olarak Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri ele alınmıştır. Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri T.C. Ekonomi Bakanlığı (EB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) işbirliğiyle TURQUALITY® Programı dâhilinde düzenlenen bir tasarım değerlendirme sistemidir. Bu çalışmada; Design Turkey Ürün Tasarım Ödülleri kategorisinde ev ve ofis mobilyası alanından ödül kazanmış ürün tasarımları incelenerek başvuru metinlerinde tasarımcı tarafından ifade edilmiş olan kriter ve özellikler ve Üstün Tasarım Ödülleri kriterlerinin karşılanması arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Başvuru dosyalarında yer alan ürün görselleri, ürün açıklama metinleri ve jüri görüşü bölümleri ele alınarak yapılan değerlendirme sonucu, ürünlerin ödül almasında etkili olan kriter ve özellikler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mobilya tasarımı, değerlendirme kriterleri, kullanıcı algısı, tasarım yarışmaları

A STUDY ON THE COMPARISON OF CRITERIA AND CHARACTERISTICS USED IN THE DESIGN AND EVALUATION PROCESS OF AWARDS OF FURNITURE DESIGN

Bu makale, 4. Uluslararası Mobilya ve Dekorasyon Kongresi'nde sunulmuş ve İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi'nde yayınlanmak üzere seçilmiştir.

Abstract- Furniture has become a goods and product that establishes and communicates its meaning within each period. The meaning of furniture is the perception of the properties of the furniture, which corresponds to a value that is uploaded and / or abandoned by the user. In order to be able to talk about user perception in furniture design, we need to consider the relationship between the product characteristics that emerged according to the criteria the designer uses in designing the product and the evaluation criteria of the users. Design Turkey Industrial Design Awards have been taken as a working universe in order to determine the criterions and characteristics of a well-designed furniture both used in the design process and evaluated. Design Turkey Industrial Design Awards is a design evaluation scheme organized with the collaboration of the Republic of Turkey Ministry of Economics, the Turkish Exporters Assembly (TIM) and the Industrial Designers' Society of Turkey (ETMK), within the framework of TURQUALITY® program. In this study; It is aimed to investigate the product designs that have been awarded from home and office furniture category in the Design Turkey Product Design Awards category and to reveal the relationship between criteria and features expressed by the designer in the application texts and meeting the criteria of Superior Design Awards. After evaluating the product images, product description texts and jury vision sections in the application files, the criteria, and features that are effective in awarding the products have been determined.

Keywords: Furniture design, evaluation criteria, user perception, design competitions

GİRİŞ (INTRODUCTION)

Dieter Rams (1983) iyi tasarıma ilişkin ünlü on ilkesini açıklarken ürünlerin görünüşlerinden ve çekici olmalarından daha çok insan hayatındaki etkileri ve faydaları üzerinden bir tasarım anlayışı geliştirilmesine vurgu yapar. Bu ilkesel kararları ürünlerin nasıl olması gerektiğine dair on maddeden oluşan bir manifesto üzerinden açıklarken aynı zamanda tasarımcılara da bir yol haritası önermektedir [1]. Asatekin'e (1997) göre de bir nesnenin biçimlenmesi tasarımcının kendine belirlediği bir dizi amaç çerçevesinde olmaktadır. Doğru ve sağlıklı bir nesneye ulaşabilmek için kullanılan kriterlerin yanında tasarımcının ortaya koyduğu ürün üzerinden kullanıcıya iletmek istediği çeşitli fikirler ve bildirimler de vardır [2]. Tasarımcıların ürün geliştirme süreçlerinde aldıkları tasarım kararları bu çerçevede hem ilkesel bir duruş hem de bir öneri olarak ele alınabilir.

Kullanıcıların bir ürün ile ilgili görüşleri ürünlerin algılanmasına çerçeve çizen bireysel değerleri ile ilgili olmakla beraber tasarımın değerlendirilmesindeki öncelikli kriterler kullanıcılar tarafından ortak ve benzer özellikler göstermektedir [3]. Bu kriterler teknik, işlevsel, estetik, ekonomik ve kavramsal başlıkları altında ele alınabilir. Ürünlerin değer önerilerinin biçimlenmesinde etkili bu kriterler kullanıcıların ürün ile deneyimlerini bir bütün olarak etkiler, belirler ve yönlendirir [4].

Mobilya Türkiye'de hem tasarım ürünlerinin, hem de sektörde faaliyet gösteren tasarımcı ve firmaların oransal ağırlığı açısından en büyük sektördür [5]. Bu oranlar mobilya tasarımının ürün tasarımı disiplini içerisindeki yeri açısından önemli bir noktayı işaret etmektedir. Mobilya aynı zamanda her dönem içerisinde kendi anlam yapıları kuran ve ileten bir eşya ve ürün olmuştur. Tasarım tarihi içerisinde 20. yüzyılın ilk yarısında, mobilya tasarımı öncelikle iç mekan tasarımı ve endüstriyel tasarım disiplinleri arasında önemli bir ara kesit tasarım alanı olarak yer almıştır [6]. Mobilya farklı disiplinlerin kesişim alanı olarak tasarımcıların yorumunu

taşınması, iletilmesi ve sergilenmesi gibi birçok görsel ve fiziksel niteliğe sahip olması nedeniyle işlevsel ve anlatımsal olarak zengin bir üründür.[3]

Tasarımın değerlendirilmesinde kullanıcı özelinde ortaya çıkan kriterlerle birlikte ürün tasarımı alanında yapılan sektörel, ulusal ve uluslararası yarışmaların değerlendirme kriterleri de önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Ancak kullanıcı gereksinimlerinin tasarım faaliyetlerin yapıldığı alanlara ve sektörlerle göre değişmesi değerlendirme ölçütlerinin de aynı oranda farklılaşmasını beraberinde getirmektedir [5]. Yarışmalar bu yönü ile hem tasarım anlayışının hem de aynı zamanda sektörel beklenti ve ihtiyaçların zaman içerisinde değişimine yönelik önemli bir birikim sunarlar. Yarışmalar verdikleri ödüller ile tasarlanmış ürünlerin belirli kriterler doğrultusunda “iyi olanlarını” işaret eder ve onurlandırır. Yarışmalar salt ürünlerin değerlendirilmesi olarak algılanmamalıdır. Yarışmalar ile elde edilen birikim bize aynı zamanda ürünler üzerinden okunabilen çağın tasarım anlayışına ilişkin bir kavrayış da sunmaktadır. Dolayısı ile tasarım yarışmalarında oluşturulan seçici kurulların başvuruları değerlendirirken kullandıkları kriterlerin bize aynı zamanda çağın beklenti ve ihtiyaçlarına ilişkin kritik bilgiler verdiğini söyleyebiliriz.

İyi tasarlanmış bir mobilyanın hem tasarım sürecinde ele alınan hem de değerlendirilmesinde kullanılan kriter ve özelliklerin belirlenmesi için çalışma evreni olarak Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri ele alınmıştır. Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri T.C. Ekonomi Bakanlığı (EB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu (ETMK) işbirliğiyle TURQUALITY® Programı dâhilinde düzenlenen bir tasarım değerlendirme sistemidir [7]. Design Turkey yarışmasında iki kategoride ödül verilmektedir. Bunlar Ürün tasarımı ve Kavramsal Tasarım kategorileridir. Ürün Tasarım Ödülleri, endüstriyel yöntemlerle üretilmiş ve piyasaya sürülmüş, son kullanıcıyı hedefleyen, belirli bir işlevi olan, tasarımcısı, üreticisi veya marka sahibi olan ürünleri kapsar. Başvuru kriterlerine uygunlukları internet üzerinden değerlendirilen ürünler daha sonra bir sergi alanında yarışma seçici kurul üyeleri tarafından birebir değerlendirilir. Değerlendirme sırasında jüri üyelerinin sergi alanında ürünler ile birebir etkileşime girebilmeleri ürün özelliklerinin deneyimlenmesine sağladığı olanak yüzünden oldukça önemlidir. Başvuru dosyalarında yer alan ürün açıklama metinleri ve ürünlerin birebir değerlendirilmesi sonucu “İyi Tasarım” ve “Üstün Tasarım” ödülleri belirlenmekte, her bir ürün için jüri tarafından yapılan değerlendirme sonucuna ilişkin görüşler yazılı olarak paylaşılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı tasarımcıların aldıkları tasarım kararlarını açıklarken yaygın olarak kullandıkları ürün özellikleri ve tasarım kriterlerine ödül almış ürünler üzerinden bir çerçeve çizmektedir. Bu çerçeve ile günümüzün tasarım anlayışının belirli yönlerden analiz edilebilmesine olanak sağlanması amaçlanmıştır. Tasarımcı veya firma özelinde bir değerlendirme yapılmamış, veriler bütüncül bir çerçevede analiz edilmiştir. Design Turkey Yarışması 2008 yılından beri iki yılda bir düzenlenmekte olup bugüne kadar Ev ve Ofis Mobilyası alanında Üstün Tasarım Ödülü verilmiş olan ürün sayıları Tablo 1’de paylaşılmıştır.

Tablo 1 Üstün Tasarım Ödüllerinin yıllara göre dağılımı(The distribution of years of Superior Design Award)

	2016	2014	2012	2010	2008	Toplam Ödül Sayısı
Üstün Tasarım Ödülü	2	0	2	7	5	16

YÖNTEM (METHOD)

Bu araştırmanın amacı Üstün Tasarım Ödülü almış ürünlerin başvuru metinlerinde tasarımcı tarafından ürünün tanıtımında kullanılmış yazılı ifadelerin ve ödül almış ürünlere ilişkin yazılı

jüri görüşleri ve yarışma değerlendirme kriterleri arasındaki ilişkileri belirlemektir. Bu çerçevede araştırma modelini oluşturan sorular aşağıdaki gibi kurgulanmıştır.

1. Tasarımcıların ürünlerini açıklarken-tanıtırken kullandıkları ifadeler ile yarışma kriterlerinin ilişkisi nedir?
2. Jürinin değerlendirme sonucu görüşlerini ifade ederken referans olarak kullandıkları ürün özellikleri ve kriterler nelerdir?

Çalışmanın temel amacının bütüncül bir yaklaşımla ele alınabilmesi için, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, nitel veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar [8]. Bu çerçevede Design Turkey Ürün Tasarım Ödülleri kategorisinde ev ve ofis mobilyası alanında Üstün Tasarım Ödülü almış olan toplam 14 ürün incelenmiştir. 2014 yılında Mobilya Kategorisinde Üstün tasarım Ödülü almış iki başvuru¹ tamamlayıcı ürün grubu olarak değerlendirilmiş ve çalışmaya dahil edilmemiştir.

Çalışmada verilerin elde edilmesinde kullanılacak dokümanlar Design Turkey Endüstriyel Tasarım Ödülleri web sayfasında yer alan Tasarım Galerisi bölümünden elde edilmiştir [7]. Üstün Tasarım Ödülü almış her bir ürün için tasarıma ait bir görsel ile birlikte yer alan tanıtım sayfalarında başvuru sahibi tasarımcılar tarafından oluşturulmuş bilgiler kullanılmıştır. Verilerin analizinde yarışma başvuru sahibi olarak adı geçen tasarımcılar ve firmalar gizli tutulmuş, ürünlere herhangi özel bir sistem olmaksızın rastgele numaralandırılarak kod isimler verilmiştir. Buna bağlı olarak bulguların sunumunda ilgili tasarımcı veya firmayı tanımlayıcı olabilecek bilgiler özellikle kullanılmamıştır [8].

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu yaklaşımda amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okuyucuya aktarmaktır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanmaktadır [8]. Üstün Tasarım Ödülleri için yapılan değerlendirmelerde kullanılan Üstün Tasarım Kriterleri olarak yarışma kurulu tarafından paylaşılan ana başlıklar çalışmada temalar olarak tanımlanmış ve düzenlenmiş, her bir tema altında yer alan alt başlıklar temaya ait alt kategoriler olarak kullanılmıştır. Ürünlerin başvuru dosyalarında yer alan ürün açıklama metinleri ve jüri görüşü bölümleri bu temalar ile ilişkili olarak NVIVO 11 Nitel Veri Analizi Programı kullanılarak kodlanmıştır. Bulgular bölümünde temalar ve alt kategorilere ait dokümanlar ile ilişkili olarak doğrudan alıntılar kullanılmıştır.

Dokümanlar, öznelerin veya araştırmaya konu olan kişilerin yazıya dökülmüş algılarını ve sözel olmayan davranışlarını ölçer ancak özne veya kişilerin sözel olmayan davranışlarına ilişkin herhangi bir bilgi içermez [8][9]. Dolayısıyla başvuru dosyalarında veya jüri değerlendirmelerinde yarışma kriterlerinin her birine yönelik ifadelerin bulunmaması ürünlerin bu özelliklere sahip olmadığı veya tasarımcının bu kriterleri dikkate almadığı gibi algılanmamalıdır.

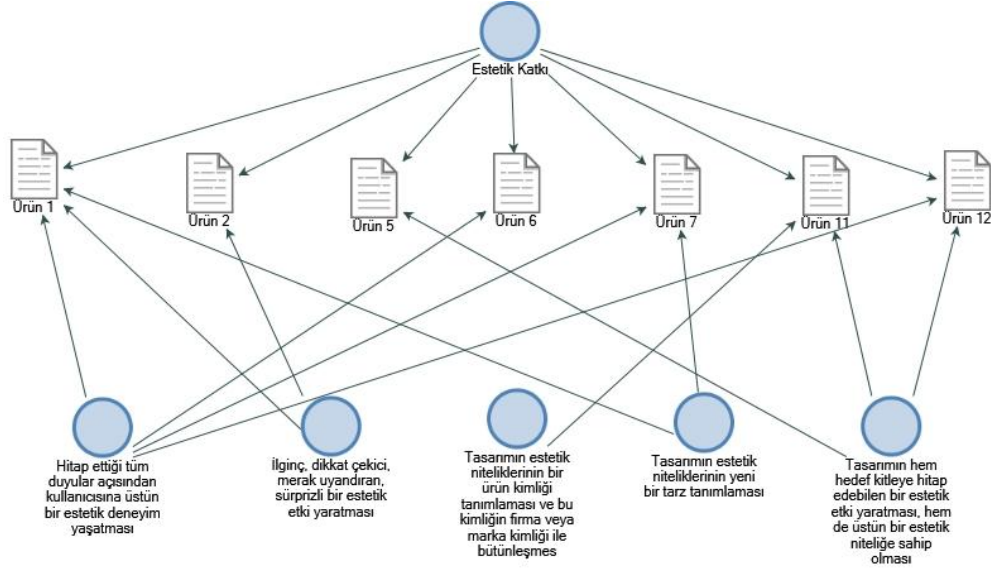
BULGULAR (FINDINGS)

Araştırmanın birinci alt problemi göz önüne alınarak “Tasarımcıların ürünlerini açıklarken-tanıtırken kullandıkları ifadeler ile yarışma kriterlerinin ilişkisi nedir?” sorusuna yönelik bulgular; Estetik Katkı, Farklılık ve Yenileşim, Kullanıcıya Sağladığı Fayda, Sağlık ve Güvenlik, Sürdürülebilirlik, Üretim için Tasarım Kalitesi başlıkları altında sunulmuştur.

¹ Halı ve Mobilya Kulpu Tasarımları

1.1.Estetik Katkı Kriterlerine İlişkin Bulgular (Findings Related to Aesthetics Criteria)

Sürdürülebilirlik teması altında yer alan başlıklar ve başvuru sahiplerinin tasarım kararları arasındaki ilişkiyi açıklayan model Şekil 1’ de sunulmuştur. 14 başvuru arasından toplam 7 ürünün başvurusunun açıklama kısmında “Estetik Katkı” kriterine ait tema üzerinden ifade edilmiş açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 1 Estetik katkıya ilişkin kriterlerin ürün açıklama bölümleri ile ilişkisi (The relationship between the product description section and the criteria for aesthetic)

Başvuru dosyalarında yer alan açıklama metinlerinde tasarımcıların ürünlerini beş farklı kod üzerinden ifade ettikleri görülmektedir. “Hitap ettiği tüm duyuşlar açısından kullanıcıya üstün bir estetik deneyim yaşatması” kriteri 4 ürün açıklamasında referans bulan bir ifade olarak önemli görülmektedir.

Tablo 2 Estetik Katkı başlığına yönelik ifadelerin ürün açıklamalarındaki dağılımı (Distinction of expressions for aesthetic title in product descriptions)

TEMALAR	KODLAR	Frekans
ESTETİK KATKI	1: Hitap ettiği tüm duyuşlar açısından kullanıcıya üstün bir estetik deneyim yaşatması	4
	2: İlginç, dikkat çekici, merak uyandıran, sürprizli bir estetik etki yaratması	2
	3: Tasarımın estetik niteliklerinin bir ürün kimliği tanımlaması ve bu kimliğin firma veya marka kimliği ile bütünleşmesi	1
	4: Tasarımın estetik niteliklerinin yeni bir tarz tanımlaması	2
	5: Tasarımın hem hedef kitleye hitap edebilen bir estetik etki yaratması, hem de üstün bir estetik niteliğe sahip olması	3

Ürünün ilginç, dikkat çekici, merak uyandıran, sürprizli bir estetik etki yaratmasına yönelik olarak ürün açıklama bölümünde bu konuda bir ifade kullanan tasarımcılardan biri tasarım kararlarını şu şekilde dile getirmiştir: “... akılcı bir geometriyle çözülmüş yeni bir ergonomik yapıya sahip, ilk bakışta kullanıcıda yarattığı keskin ve sert form algısı beklenmedik bir şekilde yerini rahatlığa bırakıyor”.

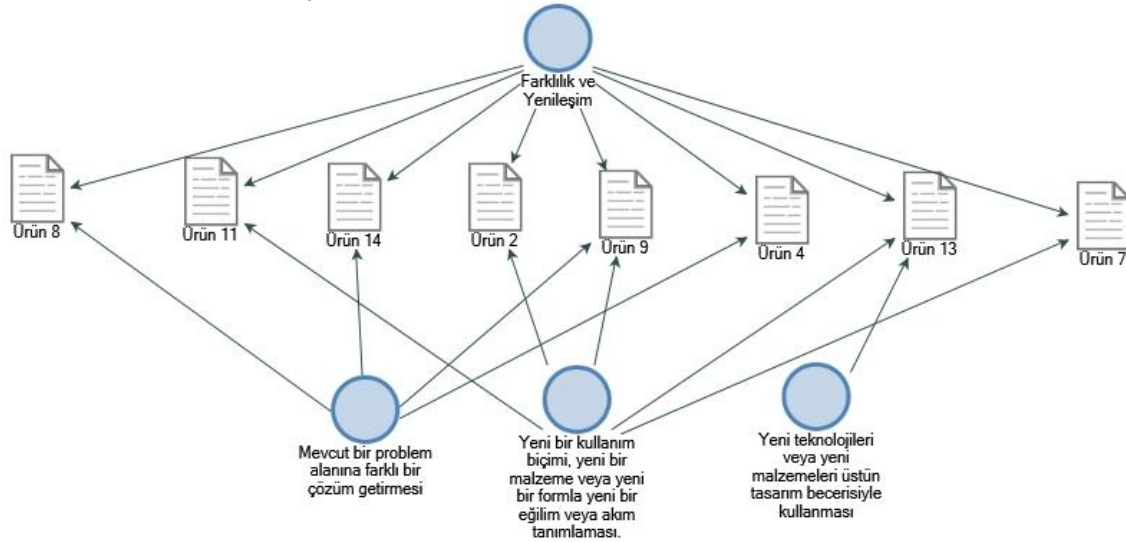
Bir diğer tasarımcı ise tasarım kararlarını açıklarken ürünün kullanımını sırasında kullanıcıların duyuşlarını harekete geçirecek bir yaklaşımla tasarladığı oturma elemanını “...kullanıcının etrafını saran kabuksal yapısıyla samimi bir yuva ortamı yaratırken; kullanıcıyı ironik anlamda

hayatın katı gerçekliğinden koruyup, onu yalnızlığa itmeyerek dış dünya ile iletişime açık bir konuma getirir. ...ister uçsuz bucaksız bir çölün ortasında, ister kalabalık bir otel lobisinde bulunsun; kullanıcıyı en sıcak anılarına götüren benzersiz bir oturma elemanıdır” olarak ifade etmiştir.

Üstün tasarım ödülü almış başvuruların ürün açıklama bölümlerinde estetik açıdan yeni bir tarz tanımlamasına yönelik alınan tasarım kararları bir başvuru sahibi tarafından şöyle ifade edilmiş; “Bu tasarımla, popüler olana yönelmek yerine, ustalık ve doğru malzemeyi yeni bir formla sentezleyerek belli bir zamana ait olmayan, eşsiz, şaşırtıcı ve fonksiyonel olanı yaratmak hedeflendi.”

1.2.Farklılık ve Yenileşim Kriterlerine İlişkin Bulgular(Findings Related to Distinctiveness and Innovation Criteria)

Farklılık ve Yenileşim teması altında yer alan başlıklar ve başvuru sahiplerinin tasarım kararları arasındaki ilişkiyi açıklayan model Şekil 2’te sunulmuştur. 14 başvuru arasından toplam 8 ürünün başvurusunun açıklama kısmında “Farklılık ve Yenileşim” kriterine ait tema üzerinden ifade edilmiş açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 2 Farklılık ve yenileşime ilişkin kriterlerin ürün açıklama bölümleri ile ilişkisi (The relationship between the product description section and criteria for distinctiveness and innovation)

Yarışma başvuru dosyalarında yer alan açıklama bölümleri incelendiğinde; Üstün Tasarım Kriterlerinden Farklılık ve Yenileşim üst başlığı altında yer alan sekiz başlıktan üçüne ait referanslar bulunmuştur. “Mevcut bir problem alanına farklı bir çözüm getirmesi” kriteri ve “Yeni bir kullanım biçimi, yeni bir malzeme veya yeni bir formla yeni bir eğilim veya akım tanımlaması” kriterleri ürün açıklamasında referans bulan ifadeler olarak önemli görülmektedir.

Tablo 3 Farklılık ve yenileşim başlığına yönelik ifadelerin ürün açıklamalarındaki dağılımı (Distinction of expressions for distinctiveness and innovation title in product descriptions)

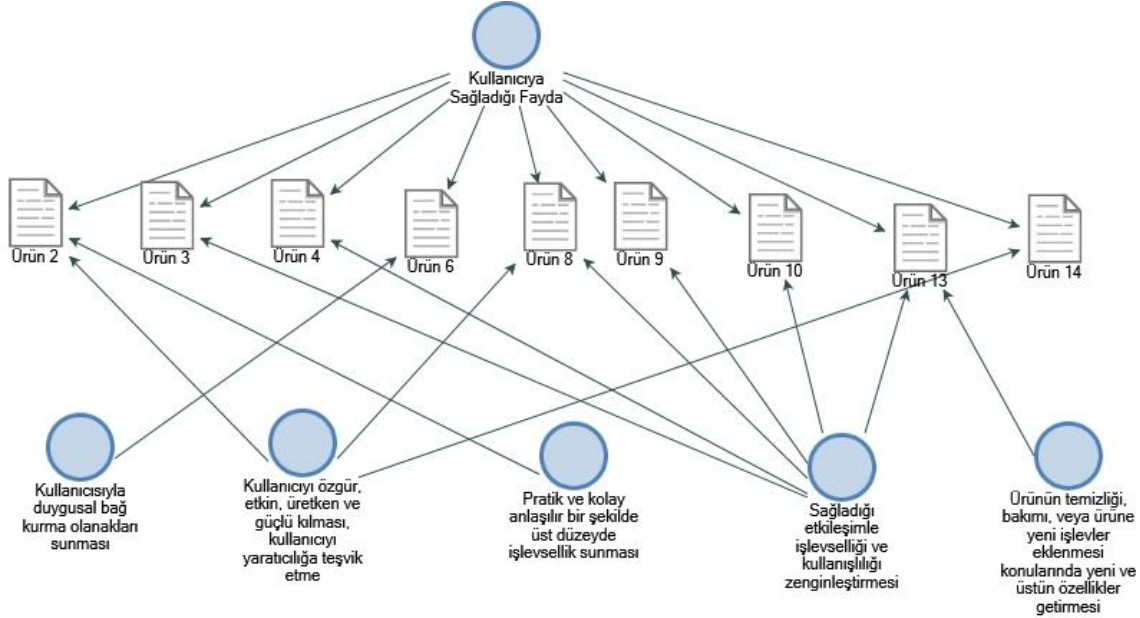
TEMALAR	KODLAR	Frekans
FARKLILIK ve YENİLEŞİM	Yeni teknolojileri veya yeni malzemeleri üstün tasarım becerisiyle kullanması	1
	Kullanıcısının yaşamına esaslı bir yenilik getirmesi	0
	Yeni bir problem tespiti yaparak bu probleme iyi bir çözüm getirmesi	0
	Mevcut bir problem alanına farklı bir çözüm getirmesi	4
	Yeni bir kullanım biçimi, yeni bir malzeme veya yeni bir formla yeni bir eğilim veya akım tanımlaması.	5
	Yeni bir endüstrinin veya iş kolunun, yeni istihdam alanlarının doğuşuna yol açması	0

Yeni satış veya dağıtım biçimleri önermesi	0
Tasarımıyla getirdiği yeniliğin yeni dış pazarlar yaratması	0

“Yeni bir kullanım biçimi, yeni bir malzeme veya yeni bir formla yeni bir eğilim veya akım tanımlanmasına” yönelik olarak tasarım kararlarını biçimlendiren tasarımcılardan biri ürününü “Geleneksel oturma birimi formundan sıyrılan seri, 140 cm yüksekliğindeki boyu ve alışılmışın dışındaki kendine özgü düzlem kullanımı ile kullanıcıya ait özel yaşam alanları yaratıyor.” olarak tanımlanmıştır. Kullanım biçiminde getirdiği yeniliğe vurgu yapan bir diğer tasarımcı ise kararını “Bu sistem ile yeni ve taze yerleşim formatlarının kurgulanması da Partita’da önemli bir tasarım kararı olarak dikkat çekiyor ” şeklinde ifade etmiştir.

1.3. Kullanıcıya Sağladığı Fayda Kriterlerine İlişkin Bulgular (Findings Related to Benefits for the User)

Ürünlerin “Kullanıcıya Sağladığı Fayda” teması altında yer alan başlıklar ve başvuru sahiplerinin tasarım kararları arasındaki ilişkiyi açıklayan model Şekil 3 te sunulmuştur. 14 başvuru arasından toplam 9 ürün başvurusunda açıklama kısmında “Kullanıcıya Sağladığı Fayda” kriterine ait tema üzerinden ifade edilmiş açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 3 Kullanıcıya sağladığı faydaya ilişkin kriterlerin ürün açıklama bölümleri ile ilişkisi (The relationship between the product description section of the criteria for the benefits for the users)

Yarışma başvuru dosyalarında yer alan açıklama bölümleri incelendiğinde; Üstün Tasarım Kriterlerinden “Kullanıcıya Sağladığı Fayda” üst başlığı altında yer alan altı başlıktan beşine ait referanslar bulunmuştur. “Sağladığı etkileşimle işlevselliği ve kullanılabilirliği zenginleştirilmesi” kriteri 6 ürün açıklamasında referans bulan bir ifade olarak önemli görülmektedir.

Tablo 4 Kullanıcıya sağlanan fayda başlığına yönelik ifadelerin ürün açıklamalarındaki dağılımı (Distinction of expressions for benefits for the user title in product descriptions)

TEMALAR	KODLAR	Frekans
KULLANICIYA SAĞLADĞI FAYDA	Pratik ve kolay anlaşılır bir şekilde üst düzeyde işlevsellik sunması	1
	Kullanıcısıyla duygusal bağ kurma olanakları sunması	1
	Sağladığı etkileşimle işlevselliği ve kullanılabilirliği zenginleştirilmesi	6
	Ürünün temizliği, bakımı veya ürüne yeni işlevler eklenmesi konularında yeni ve	1

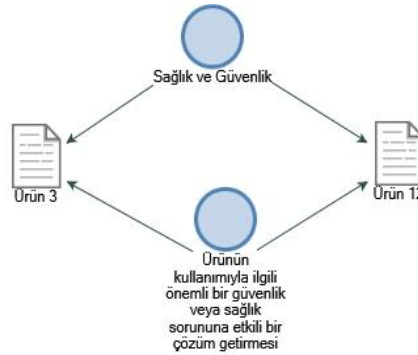
üstün özellikler getirmesi	
Kullanıcıyı özgür, etkin, üretken ve güçlü kılması, kullanıcıyı yaratıcılığa teşvik etmesi	3
Evensel tasarım ilkelerine uyması; yaşlı, engelli gibi dezavantajlı kullanıcı grupları tarafından da erişilebilir olması ve kullanılabilmesi, bu amaçla tasarlanmış yeni özellikler içermesi	0

Ürünlerin “Sağladığı etkileşimle işlevselliği ve kullanılabilirliği zenginleştirilmesi” kriterini tasarım kararlarını açıklarken kullanmış bir tasarımcı ürününün birden çok işlevi aynı anda ve aynı ürün ile gerçekleştirilmesine tanıdığı olanağı “Ön panel içerikliği masaya her yönden yaklaşmayı sağlarken, kendi formundan ortaya çıkan keson, konsol, dresuvar ve etajer gibi parçalar ile kullanıcıya sonsuz faydalar sağlıyor ” şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer tasarımcı ise yine birden çok işlevi gerçekleştirilebilir olanağı sağlayan ürününü açıklarken “...mekanlarda depolamanın yanı sıra, mekanları bölen bir işlev de üstlenerek proje uygulamalarında sıkça kullanılıyor” ifadesini kullanmıştır.

Başvuru dosyaları incelendiğinde ulusal ve uluslararası tüm tasarım yarışmalarında oldukça önemli bir kriter olarak görülen evrensel tasarım ilkelerine ilişkin “Kullanıcıya Sağladığı Fayda” teması altında yer alan “Evrensel tasarım ilkelerine uyması; yaşlı, engelli gibi dezavantajlı kullanıcı grupları tarafından da erişilebilir olması ve kullanılabilmesi, bu amaçla tasarlanmış yeni özellikler içermesi” kriterine ilişkin tasarım kararlarını açıklayan hiçbir ifade yer almadığı görülmüştür.

1.4.Sağlık ve Güvenlik Kriterlerine İlişkin Bulgular ()

Sağlık ve Güvenlik teması altında yer alan başlıklar ve başvuru sahiplerinin tasarım kararları arasındaki ilişkiyi açıklayan model Şekil 4’de sunulmuştur. 14 başvuru arasından yalnızca 2 ürün başvurusunda açıklama kısmında “Sağlık ve Güvenlik ” kriterine ait tema üzerinden ifade edilmiş açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 4 Sağlık ve güvenliğe ilişkin kriterlerin ürün açıklama bölümleri ile ilişkisi (The relationship between the product description section and the criteria relating to health and safety)

Üstün Tasarım Kriterlerinden “Sağlık ve Güvenlik” üst başlığı altında yer alan bir başlık yer almaktadır (Tablo 5).

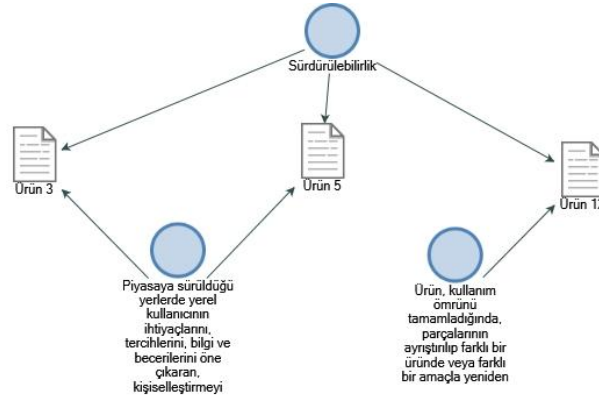
Tablo 5 Sağlık ve güvenliğe yönelik ifadelerin ürün açıklamalarındaki dağılımı (Distinction of expressions for health and safety title in product descriptions)

TEMALAR	KODLAR	Frekans
---------	--------	---------

Tasarımcılardan biri sağlığa ilişkin tasarım kararını açıklarken kullanılan malzemeye vurgu yaparak “Ürün ceviz ve meşe malzemeden tamamen masif ve sağlığa zararlı olmayan cilalar ile üretiliyor” ifadesini kullanmıştır. Diğer tasarımcı ise güvenli kullanıma ilişkin aldığı tasarım kararını “...priz seti 2 adet çocuk korumalı enerji prizi, 1 adet USB soketi, 1 adet HDMI soketi ve 1 adet CAT5 Ethernet soketini içerir” şeklinde ifade etmiştir.

1.5. Sürdürülebilirlik Kriterlerine İlişkin Bulgular (Findings Related to Sustainability)

Sürdürülebilirlik teması altında yer alan başlıklar ve başvuru sahiplerinin tasarım kararları arasındaki ilişkiyi açıklayan model Şekil 5’de sunulmuştur. 14 başvuru arasından yalnızca 3 ürün başvurusunda açıklama kısmında “Sürdürülebilirlik” kriterine ait tema üzerinden ifade edilmiş açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 5 Sürdürülebilirliğe ilişkin kriterlerin ürün açıklama bölümleri ile ilişkisi(The relationship between the product description section of the criteria for sustainability)

Alınan tasarım kararlarının açıklamalarında yerel tasarım kimliğinin oluşumuna katkısı ve yerel malzeme kullanımı ve yerel üretimi destekleyen ürün özellikleri ile ilişkili herhangi bir ifade bulunmamaktadır (Tablo 6)

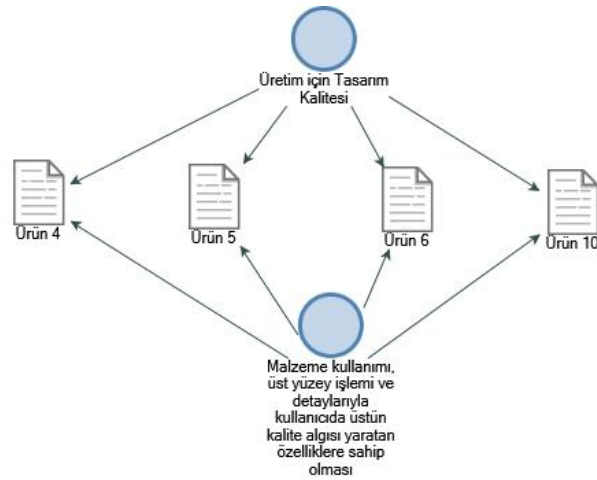
Tablo 6 Sürdürülebilirliğe başlığına yönelik ifadelerin ürün açıklamalarındaki dağılımı(Distinction of expressions for sustainability title in product descriptions)

TEMALAR	KODLAR	Frekans
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	1: Piyasaya sürüldüğü yerlerde yerel kullanıcının ihtiyaçlarını, tercihlerini, bilgi ve becerilerini öne çıkaran, kişiselleştirmeyi destekleyen, kullanıcıyı ürüne bağlayan özelliklere sahip olması	2
	2: Türkiye’ye özgü yerel tasarım kimliğinin ve değerlerinin oluşmasına katkıda bulunması	0
	3: Ürün, kullanım ömrünü tamamladığında, parçalarının ayrıştırılıp farklı bir üründe veya farklı bir amaçla yeniden kullanılmasını sağlayacak özelliklere sahip olması	1
	4: Yerel malzemelerin, tekniklerin veya yerel bilgi ve becerilerin kullanımını, farklı ölçeklerde yerel üretimi veya yerel istihdamı destekleyen özelliklere sahip olması	0

Başvuru dosyalarında yer alan açıklama metinlerinde tasarımcıların ürünlerini iki farklı kod üzerinden ifade ettikleri görülmektedir. Ürün, kullanım ömrünü tamamladığında, parçalarının ayrıştırılıp farklı bir üründe veya farklı bir amaçla yeniden kullanılmasına yönelik olarak ürün açıklama bölümünde bu konuda bir ifade kullanan tasarımcılardan biri tasarım kararlarını şu şekilde dile getirmiştir: “...tamir gerektirdiğinde kolaylıkla buna izin veren özellikte. Atılması yerine ikinci el olarak kullanılması mümkün”.

1.6.Üretim için Tasarım Kalitesi Kriterlerine İlişkin Bulgular (Findings Related to Design Quality for Manufacture)

Üretim için Tasarım Kalitesi teması altında yer alan başlıklar ve başvuru sahiplerinin tasarım kararları arasındaki ilişkiyi açıklayan model **Şekil 6**'da sunulmuştur. 14 başvuru arasından 4 ürün başvurusunda açıklama kısmında “Üretim için Tasarım Kalitesi” ” kriterine ait tema üzerinden ifade edilmiş açıklamalar yer almaktadır.

Şekil 6 Üretim için tasarım kalitesine ilişkin kriterlerin ürün açıklama bölümleri ile ilişkisi(The relationship between the product description section of the criteria related to the quality of design for manufacturing)

Yarışma başvuru dosyalarında yer alan açıklama bölümleri incelendiğinde Üretim için Tasarım Kalitesi üst başlığı altında yer alan iki başlıktan birine ait referanslar bulunmuştur. Alınan tasarım kararlarının açıklamalarında “Ürünün kolay depolanması veya nakledilmesi amacıyla geliştirilmiş yeni ve üstün tasarım özellikleri” ile ilişkili herhangi bir ifade bulunmamaktadır (Tablo 7)

Tablo 7 Üretim için tasarım kalitesine yönelik ifadelerin ürün açıklamalarındaki dağılımı((Distinction of expressions for quality of design for manufacturing title in product descriptions)

TEMALAR	KODLAR	Frekans
ÜRETİM İÇİN TASARIM KALİTESİ	Malzeme kullanımı, üst yüzey işlemi ve detaylarıyla kullanıcıda üstün kalite algısı yaratan özelliklere sahip olması	4
	Ürünün kolay depolanması veya nakledilmesi amacıyla geliştirilmiş yeni ve üstün tasarım özellikleri içermesi	0

1.7.Jüri Açıklamaları ve Değerlendirme Kriterlerine İlişkin Bulgular (Findings related to Jury Statements and Evaluation Criteria)

Araştırmanın ikinci alt problemi göz önüne alınarak “Jürinin değerlendirme sonucu görüşlerini ifade ederken referans olarak kullandıkları ürün özellikleri ve kriterler nelerdir?” sorusuna yönelik bulgular; Estetik Katkı, Farklılık ve Yenileşim, Kullanıcıya Sağladığı Fayda, Sağlık ve Güvenlik, Sürdürülebilirlik, Üretim için Tasarım Kalitesi çerçevesinde sunulmuştur. Elde edilen bulguların bütünsel olarak yorumlanabilmesi için jürinin değerlendirme sonucu ortak görüşünü ifade ederken kullandığı kriter ve özellikler ana temalar altında değerlendirilmiştir.

Tablo 8 Yarışma Kriterlerinin Jüri Görüşlerinde Kullanımı (Use of Evaluation Criteria in Jury Opinions)

TEMALAR	Frekans	Kaynak
1 : Estetik Katkı	11	10
2 : Farklılık ve Yenileşim	8	4
3: Kullanıcıya Sağladığı Fayda	8	5
4 : Sağlık ve Güvenlik	0	0
5 : Sürdürülebilirlik	2	2
6 : Üretim için Tasarım Kalitesi	8	6

Yarışma başvuru dosyalarında jüri değerlendirmesi için ayrılan bölümde tasarımın ödül kazanmasında etkili olan kriter ve özellikler jürinin ortak görüşünü belirten açıklaması olarak yer almaktadır. Başlıklara ait yapılmış olan kodlamalar ve temalar bütüncül olarak değerlendirilmiştir. Tablo frekans değerleri ürün bazında değil metinlerde geçen toplam kodlama sayısını ifade etmektedir.

Jürinin görüşünü ifade ederken referans olarak kullandıkları yarışma kriterleri incelendiğinde “Estetik Katkı” kriterine ilişkin toplam 11 ifade kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları jüri tarafından;

- “Problem tanımı ve çözümü arasında mükemmel eşleşme. Estetik açıdan çok çarpıcı”
- “Birbirine benzeyen ve aynı işleri yapan ofis mobilyası dünyasında farklı ve stilistik bir çözüm. İş ortamına nitelikli koşullar getiren çekici bir ürün.”
- “Özgüven ve berraklık içeren çok güçlü bir görsel kimlik”
- “Doğrudan bir görsel kaliteye sahip” şeklinde ifade edilmiştir.

Farklılık ve Yenileşim temasına ilişkin referanslar 4 ürün değerlendirmesinde toplam 8 kez kullanılmıştır. Jüri bu tema ile ilişkili olarak ürünleri değerlendirirken

- “Birbirine benzeyen ve aynı işleri yapan ofis mobilyası dünyasında farklı ve stilistik bir çözüm” ve
- “Yeni bir şekilde düşünce başlatıyor. Yeni bir biçime sahip olmasına rağmen, işlev, ilk bakışta hemen anlaşılabilir.” ifadelerini kullanmışlardır.

Tasarımın Kullanıcıya Sağladığı Fayda temasına ilişkin referanslar 5 ürün değerlendirmesinde toplam 8 kez kullanılmıştır. Jürinin bu tema ile ilişkili olarak ürünleri değerlendirirken tüm referansları “Sağladığı etkileşimle işlevselliği ve kullanılabilirliği zenginleştirilmesi” alt başlığına atıfta bulunarak kullandığı görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir;

- “Yeni bir biçime sahip olmasına rağmen, işlev, ilk bakışta hemen anlaşılabilir”
- “Kullanımda işlevsel ve rahat”

Sağlık ve güvenlik ile ilgili alınmış tasarım kararlarına ilişkin hiçbir jüri değerlendirmesi kullanılmamıştır. Buna paralel olarak Sürdürülebilirlik ile ilişkili yalnızca 2 ifade kullanılmıştır. Kullanılan ifadelerin ikisi de “Türkiye’ye özgü yerel tasarım kimliğinin ve değerlerinin oluşmasına katkıda bulunması” alt başlığı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Üretim için Tasarım Kalitesi ile ilişkin referanslar 6 ürün değerlendirmesinde toplam 8 kez kullanılmıştır. Bu tema altında “Ürünün kolay depolanması veya nakledilmesi amacıyla geliştirilmiş yeni ve üstün tasarım özellikleri içermesine” ilişkin hiçbir jüri değerlendirmesi kullanılmamıştır. Jürinin bu tema ile ilişkili olarak ürünleri değerlendirirken tüm referansları “Malzeme kullanımı, üst yüzey işlemi ve detaylarıyla kullanıcıda üstün kalite algısı yaratan özelliklere sahip olması” alt başlığına atıfta bulunarak kullandığı görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir;

- “Estetik üstünlük: bilinen bir tipolojiyi yeniden yorumluyor ve güzel bir şekilde gerçekleşmiş ve bitmiş ürünü oluşturmak için yüksek bir üretim düzeyi kullanıyor. Ürünün görünüşü, malzeme kullanımı ve bir araya getirilme şekliyle zenginleştirilmiş”
- “Mükemmel detaylandırma ve bitirilerle birlikte iyi bütünsel çözümler.”

4. SONUÇ VE TARTIŞMA (CONCLUSION AND DISCUSSION)

Çalışmadan elde edilen bulgular çerçevesinde tasarımcıların ürün özellikleri ve aldıkları tasarım kararları açıklarken ağırlıklı olarak Estetik Katkı, Farklılık ve Yenileşim, Kullanıcıya Sağladığı Fayda başlıklarına atıfta bulunan ifadeler kullandıkları görülmektedir. Ürünlerin tasarımında dikkate alınmış estetik öğelere ilişkin kararlar hem jüri hem de tasarımcılar tarafından en çok kullanılan başlık olmuştur.

Ulusal ve uluslararası tüm tasarım yarışmalarında önemli bir kriter olarak ele alınan sürdürülebilirlik kriteri tasarımcıların ürünleri ile ilgili aldıkları tasarım kararlarını ifade ederken kullanmakta zayıflık gösterdiği bir kriter olarak görülürken, bu zayıflık jürilerin ödül almış ürünlere yönelik görüşlerini açıklamalarında da benzer bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ulaşılan bu bulgu Tütüncü (2011) tarafından yapılan çalışmayı destekler niteliktedir [3].Kullanıcı algısı çerçevesinde mobilya tasarımını değerlendirmelerine yönelik olarak kriterlerin belirlendiği bu çalışmada tasarım yarışmalarının önemli kriterlerinden biri olan sürdürülebilir tasarım özelliklerine olma kriteri kullanıcılar tarafından ne teknik ne de kavramsal açıdan önemli ölçüde algılanabilir bir kriter olarak belirlenmemiştir. Bu noktada üretim hacmi bakımından en geniş ürün grubu olarak ele alınan mobilya sektöründe sürdürülebilirlik kriterlerine daha çok vurgu yapılması önemli bir beklenti oluşturmaktadır.

Jüri ve tasarımcılara ait açıklamalarda bir diğer ortak unsur ise ürünlerin kullanıcıyla ilişkisinde ortaya çıkabilecek sağlık ve güvenlik problemlerine ilişkin tasarım çözümlerine yönelik ifadelerin kullanımında görülen eksikliklerdir. Mobilyada kullanılan boya, döşeme veya bağlantı elemanları gibi malzemelere her ne kadar belirli üretim standartlarından dolayı getirilen zorunluluklar olsa da, buna ilişkin olarak asgari ölçüde karşılanan standartların ötesinde tasarımcıların sunduğu ürün özelliklerine daha çok vurgu yapılması hem ulusal hem de uluslararası alandaki beklentilerin karışılması için önemlidir. Bu noktalarda kullanılacak yazılı veya sözlü ifadeler uluslararası pazarlarda Türkiye’ye ait tasarım kimliğinin oluşmasında da etkili olacaktır.

Çalışmanın önemli sonuçlarından biri üretim, satış ve pazarlama alanında ürünlerin sahip olduğu veya sunabileceği potansiyellere ilişkin ürün özelliklerinin tasarımcılar-firmalar tarafından yeteri kadar ifade edilmemiş olmasıdır. Yeni bir endüstrinin veya iş kolunun, yeni istihdam alanlarının oluşması, yeni satış veya dağıtım biçimleri önermesi ve dış pazar potansiyellerine yönelik hiçbir ifade yer almaması mobilya tasarımında yenilikçilik kavramının daha çok biçimsel özelliklerle sınırlı kalmış gibi algılanmasını beraberinde getirmektedir. Buna karşılık jüri değerlendirmeleri ağırlıklı olarak estetik ve yenileşim başlığı altında ifade edilmiştir. Üstün tasarım ödüllerinin bu açıdan ele alınmış olması sektör açısından olumlu bir nitelik olarak ele alınabilir.

5. KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] D. Rams, "Industrial Design in a Time of Change," *Mater. Des.*, vol. 4, no. May, p. 706–711, 1983.
- [2] M. Asatekin, *Endüstri Tasarımında Ürün-Kullanıcı İlişkileri*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, 1997.
- [3] Tütüncü,D.(2011) "Mobilya Tasarımında Kullanıcı Algısı Açısından Temel Kriterlerin Önceliklerinin Belirlenmesi," Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi
- [4] F. Curaoğlu, "Konut Dışında Yeme İşlevli Mekânlarda İç Mekan ile Mobilya ve Donatının Değişen Kültür ve Sosyal Yapı Paralelinde Etkileşimi," Hacettepe Üniversitesi, 2000.
- [5] G. Hasdoğan, "Türkiye Endüstriyel Tasarım Markası ve Ödülleri Tasarımla İlgili Sektörler Hakkında Durum Analizi," Ankara, 2007.
- [6] F. Curaoğlu, "İç Mimarlık Eğitiminde Mobilya Tasarımı Dersi," *Sanat Yazıları*, vol. Kasım, no. 19, pp. 75–85, 2008.
- [7] "Design Turkey." [Online]. Available: <https://www.designturkey.org.tr/design-gallery?Year=2016>. [Accessed: 23-Aug-2017].
- [8] Yıldırım,A ve Şimşek,H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 10.baskı. Seçkin Yayıncılık
- [9] Creswell, J. W. (2016) *Araştırma Deseni Nitel,Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 4th ed. Eğiten Kitap